

Judikát NS 21 Cdo 4135/2010

Soud:	Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí:	02/02/2012
Spisová značka:	21 Cdo 4135/2010
ECLI:	ECLI:CZ:NS:2012:21.CDO.4135.2010.1
Typ rozhodnutí:	ROZSUDEK
Heslo:	Náhrada škody zaměstnancem
Dotčené předpisy:	§ 172 předpisu č. 65/1965Sb. ve znění do 31.12.2006 § 73 odst. 1 písm. c) předpisu č. 65/1965Sb. ve znění do 31.12.2006
Kategorie rozhodnutí:	C

21 Cdo 4135/2010

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Zdeňka Novotného a soudců JUDr. Ljubomíra Drápala a JUDr. Mojmíra Putny v právní věci žalobce Šmeral Brno a.s. se sídlem v Brně, Křenová č. 65c, IČO 46346139, zastoupeného JUDr. Evou Novákovou, advokátkou se sídlem v Brně, Křenová č. 65a, proti žalovanému A. N., o 52.875,- Kč, vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 49 C 198/2004, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 23. února 2010 č.j. 15 Co 508/2008-138, takto:

Rozsudek krajského soudu se zrušuje a věc se vrací Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Žalobce se domáhal, aby byla žalovanému uložena povinnost zaplatit žalobci 52.875,- Kč. Žalobu odůvodnil tím, že žalovaný u něj pracoval na základě pracovní smlouvy od 1.10.2003 do 6.8.2004 jako dělník-horizontkář na středisku č. 308. Dne 12.2.2004 žalovaný v odpolední směně obráběl dílec na horizontce WHN 13, přičemž pro další práci bylo nutné tento dílec, který byl pevně upnut na otočném stole a tento stůl přesahoval, otočit o 90°. Při otáčení stolu však žalovaný nedostatečně odhadl vzdálenost otočného stolu a stojanu horizontky, která byla od stolu vzdálena necelého půl metru, a dílcem narazil do stojanu horizontky. Tímto nárazem vznikla na stroji škoda, když došlo k povrchovému poškození dílce a stojanu horizontky, otáčecího stolu a mechaniky potřebné k otáčení stolu, na jehož opravu žalobce vynaložil celkem 96.662,- Kč. Protože žalovaný způsobil uvedenou škodu svým nedbalostním jednáním při plnění pracovního úkolu, je povinen ji žalobci nahradit, a to „dle § 179 odst. 2 zák. práce do výše částky rovnající se čtyřapůlnásobku jeho průměrného výdělku“, který „činil za rozhodné období 11.750,- Kč“.

Městský soud v Brně rozsudkem ze dne 27.10.2005 č.j. 49 C 198/2004-36 žalobě vyhověl a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci na náhradu nákladů řízení 14.565,- Kč k rukám advokátky JUDr. Evy Novákové a že žalobce je povinen „doplatit soudní poplatek ve výši 5,- Kč na účet Městského soudu v Brně“. Soud prvního stupně po zjištění, že se žalovaný přes výzvu soudu podle ustanovení § 114b o.s.ř., která mu byla doručena společně se žalobou dne 25.7.2005, „v dané měsíční lhůtě k žalobě nevyjádřil“, a tudíž podle ustanovení § 114b odst. 5 o.s.ř. se má zato, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává, rozhodl ve věci rozsudkem pro uznání (§ 153a odst. 3).

K odvolání žalovaného Krajský soud v Brně usnesením ze dne 24.7.2006 č.j. 15 Co 271/2006-51 rozsudek soudu prvního stupně (vyjma nenapadeného výroku o soudním poplatku) zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Odvolací soud vytkl soudu prvního stupně, že jeho rozsudek pro uznání je pro nedostatky odůvodnění nepřezkoumatelný, a dále že přehlédl, že žalovaný podal ve věci vyjádření, z něhož vyplývá, že uplatněný nárok neuznává a jaké skutečnosti proti němu namítá, které „je třeba považovat za včasné“, neboť bylo soudu prvního stupně doručeno ve stanovené lhůtě, „a to přesto, že na něm byla omylem žalovaného uvedena nesprávně spisová značka“.

Městský soud v Brně nato rozsudkem ze dne 29.5.2008 č.j. 49 C 198/2004-112 žalobě opět vyhověl a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci

na náhradě nákladů řízení 38.705,- Kč k rukám advokátky JUDr. Evy Novákové a že žalobce je povinen „doplatit soudní poplatek ve výši 5,- Kč“. Na základě provedeného dokazování dospěl soud prvního stupně k závěru, že žalovaný „zvolením chybného technologického postupu při své práci“ zavinil poškození stroje – horizontky WHN, když „špatně odhadl vzdálenost stojanu od obráběcího stolu“ a „nedal ho do patřičné vzdálenosti“ tak, aby „lišta, kterou obráběl, mohla kolem stojanu volně projít“. Tímto „chybným pracovním postupem“ žalovaný způsobil svým zaviněním žalobci škodu, spočívající ve vynaložených nákladech na opravu poškozeného stroje ve výši 96.662,- Kč. Protože žalovaný „neprokázal své tvrzení, že stroj byl vadný“, odpovídá podle názoru soudu prvního stupně za vzniklou škodu ve smyslu ustanovení § 172 odst. 1 zák. práce v plném rozsahu, avšak s ohledem na nedbalostní formu zavinění je povinen k její náhradě pouze do výše 4,5 násobku jeho průměrného měsíčního výdělku před porušením povinnosti, kterým způsobil škodu (§ 179 odst. 2 zák. práce), tedy při průměrném „hrubém“ výdělku žalovaného 11.750,- Kč náleží žalobci požadovaných 52.875,- Kč.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 23.2.2010 č.j. 15 Co 508/2008-138 rozsudek soudu prvního stupně v napadeném výroku o věci samé změnil tak, že žalobu zamítl, a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalovanému na náhradě nákladů před soudy obou stupňů částku 2.120,- Kč. Odvolací soud vytkl soudu prvního stupně, že svůj závěr o tom, že „žalovaný zvolil chybný technologický postup pro obrábění dílce, neboť stojan neumístil do patřičné vzdálenosti tak, aby nemohl obrobek o stojan zavádět“, učinil, „aniž se zabýval tím, zda byl žalovaný řádně seznámen s obsluhou stroje, na kterém pracoval, konkrétně s horizontkou WHN 13“. Odvolací soud „z obsahu návodu k obsluze vodorovné vyvrtávačky VHN 13A mechanické části zjistil, že vzhledem k technické náročnosti stroje je bezpodmínečně nutné, aby se pracovníci, kteří přijdou do bezprostředního styku se strojem, důkladně s návodem k obsluze seznámili“, když „ovládání seřízení a umístění funkčních skupin nebo prvků se nachází v elektrické části návodu“. Proto s ohledem na ustanovení § 73 odst. 1 písm. c) a § 135 odst. 3 písm. a) zák. práce „má odvolací soud za to, že se žalovaný nemohl dopustit porušení povinnosti pracovní právního charakteru, pokud řádným a prokazatelným způsobem nebyl s tímto návodem seznámen“. Za dané situace odvolací soud „zastává názor, že bez řádného a prokazatelného seznámení s návodem k obsluze tohoto stroje, není dostatečné pouhé ústní seznámení, případně zaškolení zaměstnance, který má tento stroj obsluhovat“, které se podle tvrzení žalobce dostalo žalovanému. Protože žalobce v řízení „netrdil ani neprokazoval, že by žalovaný byl s tímto návodem řádně seznámen, tvrdil pouze, že jej měl dispozici“, nebyla podle názoru odvolacího soudu „splněna základní podmínka vzniku odpovědnosti zaměstnance za vznik škody“ a uplatněný nárok proto nemůže být opodstatněný.

V dovolání proti tomuto rozsudku odvolacího soudu žalobce namítal, že si odvolací soud „přisvojil“ právo posuzovat technickou náročnost stroje, kterou „shledal jako vysokou“, a považoval „za bezpodmínečně nutné, aby se zaměstnanci důkladně seznámili s návodem k obsluze, aniž by uvedl, jakou konkrétní formou a na základě jakého právního předpisu se tak mělo stát“. Podle názoru dovolatele však posouzení skutkového stavu o technické náročnosti stroje „záviselo na odborných znalostech a bylo povinností soudu posoudit tyto okolnosti jen prostřednictvím odborného znaleckého posudku“. Zároveň odvolací soud neměl pominout rozhodné skutečnosti, které vyplynuly z provedených důkazů a které vyšly najevo mimo jiné z přednesů účastníků, zejména shodná tvrzení týkající se obsluhy stroje. Odvolací soud tak podle názoru dovolatele „aplikoval správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil, když úvahu o porušení povinnosti pracovní právního charakteru zúžil a vztáhl výhradně k povinnosti řádného a prokazatelného způsobu seznámení pracovníka s návodem k použití stroje“, ačkoli „zákoník práce ani jiný právní předpis konkrétní povinnost zaměstnavateli týkající se formy, obsahu ani četnosti a důkladnosti proškolení neukládají“. Žalobce navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o.s.ř.) a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený měnící rozsudek bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1, věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci – mimo jiné - zjištěno (správnost skutkových zjištění v tomto směru žalobce nenapadá), že žalovaný pracoval u žalobce na základě pracovní smlouvy od 1.10.2003 do 6.8.2004 jako „horizontkář“ (frézař) na středisku č. 308; podle mzdového předpisu žalobce a „odvětvového kvalifikačního katalogu pro dělnická povolání ve strojírenství“ byl žalovaný zařazen (v rámci rozpětí 4 – 7) do 7. tarifní třídy s kvalifikačními požadavky „vyučení ve tříletém učebním oboru frézař“ a „odborná praxe 6 roků“. Dne 12.2.2004 žalovaný obráběl na obráběcím stroji – horizontce (vodorovné vyvrtávačce) typu WHN 13 lištu o délce asi 2 metry, která byla upnuta na otáčecím pracovním stole a přes tento stůl viditelně přesahovala. Pro další práci bylo nutné lištu otočit o 90°, aniž by při tom zavádila o stojan horizontky, který stál naproti pracovnímu stolu a který bylo možno posunout tak, aby vzdálenost byla dostatečná. Žalovaný však vzdálenost neodhadl, stojan odsunul nedostatečně a přečnávající lišta při otáčení do stojanu narazila a poškodila obráběcí stroj, na jehož opravu žalobce vynaložil celkem 96.662,- Kč. Žalobce se touto žalobou domáhá, aby mu žalovaný vzniklou škodu nahradil.

Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat – vzhledem k tomu, že k události, od níž žalobce odvíjí vznik škody, došlo dne 12.2.2004 – podle zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, ve znění účinném do 29.2.2004, tj. přede dnem, než nabyl účinnosti zákon č. 46/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2002 Sb., o úřednicích územních samosprávných celků a o změně některých zákonů (srov. § 364 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce) - dále jen „zák. práce“.

Podle ustanovení § 172 odst. 1 zák. práce zaměstnanec odpovídá zaměstnavateli za škodu, kterou mu způsobil zaviněným porušením povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním. Zaměstnavatel je povinen prokázat zaměstnancovo zavinění s výjimkou případů uvedených v § 176 a 178 (srov. § 172 odst. 3 zák. práce).

Podle ustanovení § 172 odst. 2 zák. práce byla-li škoda způsobena také porušením povinností ze strany zaměstnavatele, odpovědnost zaměstnance se poměrně omezí. Podle ustanovení § 179 odst. 4 zák. práce byla-li škoda způsobena také zaměstnavatelem, je zaměstnanec povinen hradit poměrnou část škody podle míry svého zavinění.

Předpokladem pro vznik odpovědnosti zaměstnance vůči zaměstnavateli za škodu podle ustanovení § 172 odst. 1 zák. práce je porušení pracovních povinností zaměstnancem, vznik škody, příčinná souvislost mezi porušením pracovních povinností a vznikem škody (tzv. kauzální nexus) a zavinění na straně zaměstnance. Ke vzniku povinnosti k náhradě škody je zapotřebí, aby všechny předpoklady byly splněny současně; chybí-li kterýkoliv z nich, nárok, a tedy ani povinnost k zaplacení, nevzniká. Z principu obecné odpovědnosti zaměstnance za škodu podle citovaného ustanovení vyplývá, že

zaměstnanec odpovídá jen za tu škodu, kterou zaviněným porušením pracovních povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním skutečně způsobil; neodpovídá tudíž za tu část škody, která byla způsobena porušením povinností ze strany zaměstnavatele (§ 172 odst. 2 a § 179 odst. 4 zák. práce), případně zaviněním jiného zaměstnance (§ 179 odst. 5 zák. práce), resp. třetích osob vně zaměstnavatele. V řízení o náhradu škody podle ustanovení § 172 odst. 1 zák. práce má žalobce (poškozený zaměstnavatel) procesní povinnost tvrdit [srov. § 101 odst. 1 písm.a) o.s.ř.] a posléze i prokázat [srov. § 101 odst.1 písm.b) a 120 odst. 1 o.s.ř.] všechny uvedené předpoklady potřebné pro vznik odpovědnosti za škodu.

Vzhledem k uvedenému proto bylo za daného skutkového stavu pro posouzení opodstatněnosti uplatněného nároku především významné, zda žalovaný naplnil svým jednáním skutkovou podstatu ustanovení § 172 zák. práce, zejména, zda mu lze v příčinné souvislosti s poškozením obráběcího stroje vytýkat zaviněné porušení povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.

Povinnosti pracovněprávního charakteru jsou stanoveny zaměstnanci právními předpisy, pracovním řádem, pracovní smlouvou popř. pokynem přímo nadřízeného vedoucího zaměstnance. Právními předpisy, které jsou zaměstnanci (vztahují-li se k práci jimi vykonávané) povinni dodržovat, se v první řadě rozumí obecně závazné právní předpisy (srov. § 272 odst.1 zák. práce), tj. právní předpisy, které byly vyhlášeny ve Sbírce zákonů uveřejněním jejich plného znění - ústavní zákony, zákony, zákonná opatření Senátu, nařízení vlády, právní předpisy (vyhlášky) vydávané ministerstvy, jinými ústředními správními úřady a Českou národní bankou (srov. § 1 zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv). Za právní předpisy ve smyslu ustanovení § 73 odst. 1 písm. c) zák. práce se rovněž považují pracovní řády vydané na základě zmocnění uvedeného v ustanovení § 82 odst. 1 zák. práce zaměstnavatelem, neboť rovněž tyto vnitřní předpisy, které blíže rozvádí v souladu s právními předpisy ustanovení zákoníku práce (srov. § 82 odst. 2 zák. práce), jsou závazné jak pro zaměstnavatele, tak i pro všechny jeho zaměstnance (srov. § 82 odst. 4 zák. práce). Ostatní předpisy vydané v rámci obecně závazných předpisů a na jejich podkladě [např. interní předpisy zaměstnavatele upravující pracovní (technologické) postupy, předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, technické dokumenty a technické normy], vztahující se k druhu práce vykonávané podle pracovní smlouvy, jsou pak zaměstnanci povinni dodržovat jen tehdy, jestliže s nimi byli řádně seznámeni. Odvolacímu soudu lze přisvědčit, že k řádnému seznámení (a tudíž vzniku povinnosti předpis dodržovat) nemusí podle povahy věci dostačovat pouhá skutečnost, že zaměstnanec si předpis přečetl, nebo dokonce pouze, že měl možnost si předpis přečíst, resp. byl informován o tom, kde se s ním může seznámit. Zvláště u složitějších vnitřních předpisů je podle okolností třeba zaměstnanci předpis blíže a podrobněji vysvětlit, případně se i přesvědčit, zda zaměstnanec předpisu porozuměl.

S názorem odvolacího soudu, že v daném případě se žalovaný svým jednáním „nemohl dopustit porušení povinnosti pracovněprávního charakteru“, jestliže byl s obsluhou dotčeného „technicky náročného“ stroje „seznámen pouze ústně“, případně byl pouze prakticky zaškolen jiným zaměstnancem, však nelze souhlasit.

Z obsahu spisu vyplývá, že žalovaný, který byl vyučen v oboru frézař a měl minimálně šestiletou odbornou praxi, poškodil obráběcí stroj, na němž plnil zadaný pracovní úkol, v důsledku toho, že neposunul stojan obráběcího stroje do dostatečné vzdálenosti od pracovního stolu tak, aby obráběná lišta, která byla upnuta na pracovním stole a tento stůl přesahovala, při otáčení o 90° o stojan nezavadila, ačkoliv – jak vyplývá z jeho účastnické výpovědi u jednání před soudem prvního stupně dne 29.5.2008 – o možnosti (nutnosti) posunu stojanu do dostatečné vzdálenosti od pracovního stolu podle délky obráběného dílce nepochybně věděl. Podle svého vyjádření však „stojan, který mohl posunout do větší vzdálenosti“, bez ohledu na délku obráběné lišty „postavil do běžné vzdálenosti, tak jak byl zvyklý“, a po uvedení stroje do automatického pohybu „vzdálenost zjistil až v momentě otáčení“. Za této situace pak není pro závěr o zaviněném porušení povinností při plnění pracovních úkolů ze strany žalovaného – jak se odvolací soud mylně domnívá - významné, zda byl žalovaný „důkladně“ a „prokazatelně“ seznámen s návodem k obsluze poškozeného stroje. Podstatné z tohoto hlediska je, že žalovaný byl seznámen – a to bez ohledu jakým způsobem - s konkrétním pravidlem (o umístění stojanu do dostatečné vzdálenosti od pracovního stolu podle délky obráběného dílce) vztahujícím se k práci, kterou vykonával podle pracovní smlouvy, jehož porušení bylo příčinou vzniku škody (poškození obráběcího stroje).

Protože vzhledem ke své kvalifikaci a zkušenostem si žalovaný současně musel být vědom, že tímto porušením může způsobit žalobci škodu, je dán rovněž subjektivní vztah žalovaného k tomuto závažnému jednání, které tak lze hodnotit jako zaviněné (ve formě nedbalosti). Za tohoto stavu je odůvodněn závěr, že k poškození obráběcího stroje došlo v příčinné souvislosti se zaviněným porušením pracovních povinností ze strany žalovaného, který proto odpovídá žalobci za vzniklou škodu podle ustanovení § 172 odst. 1 zák. práce. Jestliže odvolací soud v projednávané věci dospěl k odlišnému právnímu závěru, spočívá jeho rozhodnutí na nesprávném právním posouzení věci.

Z uvedeného vyplývá, že napadený rozsudek odvolacího soudu není správný. Nejvyšší soud České republiky jej proto podle ustanovení § 243b odst. 2 část věty za středníkem o.s.ř. zrušil a věc vrátil Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta první o.s.ř.). Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci rozhodne soud nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 226 odst. 1, § 243d odst. 1 část věty za středníkem a věta druhá o.s.ř.).

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 2. února 2012

JUDr. Zdeněk Novotný, v. r.

předseda senátu

www.nsoud.cz

2018 - MPSV, TREXIMA, spol. s r.o.